

УДК 351:336

DOI: 10.31359/2312-3427-2021-1-257

С.В. Свірко, д-р екон. наук, професор

e-mail: svs3@ukr.net

<http://orcid.org/0000-0001-9157-4672>

Державний університет «Житомирська політехніка»

Т.О. Тарасова, д-р екон. наук, професор

e-mail: paluhtatiana@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0002-8129-7277>

Харківський державний університет харчування та торгівлі

БЮДЖЕТНА БЕЗПЕКА: МІСЦЕ ТА РОЛЬ В СУЧАСНОМУ МЕХАНІЗМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

В статті розглянуті понятійна складова бюджетної безпеки як об'єкту державного управління. Розбудова положень бюджетної безпеки в контексті об'єктної уваги державного управління не можливе без чіткої ідентифікації її понятійного апарату, структури, факторів впливу, ризиків та загроз тощо. На підставі опрацювання близько тридцяти підходів до визначення вказаного поняття, встановлено різновекторність підходів до трактування останнього, що сягає за двадцять варіантів його розуміння. Представлені підходи до визначення “бюджетної безпеки” свідчать про значні коливання і навіть помилковість певних змістовних трактувань, перед усім нормативного, що значно ускладнює розуміння вказаної категорії в межах сфери керуючої дії державного управління. В процесі аналізу нормативної тезаурусу доведено, що апелюючи до поняття “державні фінанси” в н визначенні бюджетної безпеки автори припустились дублювання, оскільки, державні і комунальні підприємства суб'єктно вже розглядаються у складі виробничої безпеки, а за структурою державних фінансів вони суб'єктно включені саме до них, а отже і до бюджетної безпеки. На підставі аналізу та узагальнення представлених визначень, пряму субординаційну підрядність бюджетної безпеки, беручи до уваги вимоги щодо діяльності державних інституцій та суб'єктів, базуючись на законах формальної логіки, пропонується поняття “бюджетна безпека” трактувати як стан фінансової захищеності сектору загального державного управління, що характеризується платоспроможністю та фінансовою стійкістю держави, як економічного

суб'єкту, що надає можливість інституціональним одиницям вказаного сектору реалізовувати повноваження на виконання функцій держави максимально результативно та ефективно в умовах мінливого середовища, зовнішніх та внутрішніх загроз. Такий підхід забезпечує як коректне трактування бюджетної безпеки в межах вітчизняної і світової управлінської та економічної теорії та практики, а й фокусування на найбільш загальних об'єктно-суб'єктних рисах поняття уникаючи незначних характеристик. Надане визначення чітко і вірогідно з позиції суб'єктно-об'єктно поля презентує бюджетну безпеку, що уможливить вірно сформулювати інші базово-теоретичні положення державного управління бюджетною безпекою.

Ключові слова: бюджетна безпека, державне управління, державні фінанси, держава, сектор загального державного управління.

Постановка проблеми. Бюджетна безпека як складне явище багатовекторного впливу привертає все більше уваги фахівців різного профілю практичного та теоретичного рівня. Така тенденція є закономірною зважаючи на повсякденне збільшення загроз, ризиків та негативних факторів впливу як на бюджетну систему і процес зокрема, так і на систему державних фінансів в цілому. В контексті розбудови нових механізмів державного управління на тлі озвучених процесів, особливого значення набуває теоретичне осмислення та обґрунтування бюджетної безпеки в фокусній увазі державного управління як складова державного управління державною безпекою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розбудови теоретичних підвалин державного управління присвятили свої наукові праці такі вчені як: О. Борисенко, С. Бела, А. Дегтяр, С. Домбровська, О. Євсюков, О. Іляш, В. Коврегін, С. Майстер, С. Полтораки, А. Помази-Пономаренко, І. Приходько, В. Садковий, Г. Ситник, В. Степанов, Д. Юрковський та ін. Проблематику державного управління в сфері державної безпеки досліджували вчені: М. Потебенко, В. Гончаренко, М. Мельник, М. Хавронюк, С. Яценко, С. Гордієнко, В. Пилипчук, І. Корж, О. Вовк, В. Чумак, В. Настюк, А. Янчук, І. Козьяков, М. Медвідь, М. Баюк, А. Янчук, В. Чумак, Б. Берданський, Н. Серьогіна, Г. Куц. Наукове опрацювання положень бюджетної безпеки у різні часи здійснили: О. Барановський, О. Білорус, О.Власюк, В. Геєць, В. Горбулін, Г. Дарнопих, І. Бінько, М. Єрмошенко, Я. Жаліло, Г. Іващенко, Л. Кістерський, Г. Козаченко, В. Мартинюк, В. Мунтіян, Є. Олейніков, Г. Пастернак-Таранушенко, С. Пирожков, В. Предборський, А. Сухоруков,

В. Шлемко. Питання державного управління бюджетною безпекою досліджували: А. Кулінська, Т. Луцик-Дубова, Н. Залізко, Т. Яковенко. Віддаючи належне значному внеску першим трьом групам вчених та певним досягненням у відповідній науковій сфері останніх, комплексного визначення поняття “бюджетна безпека” та його детальної характеристики власне не відбулося, що унеможливило формування дієздатної методично-організаційної надбудови державного управління в сфері бюджетної безпеки.

Мета статті – сформулювати комплексне розуміння бюджетної безпеки як складного явища об’єктної сфери уваги державного управління.

Виклад основного матеріалу. Наявні на сьогодні трактувань поняття “бюджетна безпека” вражають своєю різноманітністю. Опрацювання значної кількості джерел дозволило виокремити такі підходи до визначення останнього (рис.1):

1. стан забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості державних фінансів, що надає можливість органам державної влади максимально ефективно виконувати покладені на них функції [1];

2. складова фінансової безпеки, що розглядається як стан забезпечення платоспроможності держави з урахуванням балансу доходів і видатків державного й місцевих бюджетів та ефективності використання бюджетних коштів [2, с. 250; 3].

3. стан бюджетної системи, який характеризується збалансованістю доходів і видатків державного і місцевого бюджетів, високим рівнем ліквідності активів, наявністю грошових валютних та інших резервів, які здатні забезпечити стабільність національної економіки [3, с. 42].

4. характеризує фінансові умови, виражені у обсягах бюджетних ресурсів і принципах їх формування та розподілу, за яких забезпечується здатність держави й суспільства до самозбереження і розвитку; змістовно це поняття виявляється у співвідношенні бюджетних коштів і сумарних потреб реципієнтів таких ресурсів [3; 4, с. 276].

5. передбачає здійснення державної політики, орієнтованої на реалізацію національних економічних інтересів країни, зокрема на забезпечення сталого економічного зростання та необхідного рівня інвестицій для розвитку продуктивних сил у довготерміновому періоді, підтримку і захист національних виробників, стимулювання розвитку наукомістких галузей економіки, проведення соціальної політики, спрямованої на підвищення рівня життя населення і забезпечення основних соціальних потреб [3; 5; 6; 7; 8].

6. проявляється як співвідношення бюджетних коштів, параметрів їх формування та розподіл та сумарних потреб одержувачів таких ресурсів [3; 6, с. 122].

7. ключова складова частина фінансової та економічної безпеки, їх фундамент та матеріальна основа [3; 7, с. 312].

8. рівень бюджетного потенціалу держави відносно виконання ним своїх функцій з врахуванням балансу доходів і видатків державного та місцевого бюджетів і доцільності, законності і ефективності використання бюджетних засобів на всіх рівнях [3; 8, с. 234].

9. передбачає реалізацію такої бюджетної політики, яка спрямовувалася б, перш за все, на реалізацію національних економічних інтересів країни [3; 9, с. 45].

10. процес розробки, прийняття і контролю (моніторингу) виконання бюджету з урахуванням реального стану економіки держави, наявності реальних і потенційних небезпек, загроз та ризиків у сфері економіки, а також стану і тенденцій у розвитку світової економіки та її впливу на економіку України в наступний час та протягом бюджетного року [3; 10].

11. характеризується ступенем збалансованості бюджету, а відтак розміром його дефіциту або бездефіцитності. [3; 11, с. 499].

12. один з основних індикаторів оцінки ефективності державної політики з питань зміцнення соціальної сфери, впливу держави на розвиток таких макроекономічних процесів, як економічне зростання, забезпечення обороноздатності держави, прискорення темпів науково-технічного прогресу, докорінне переоснащення матеріально-технічної бази виробництва, розвиток інноваційних процесів, зменшення безробіття, підвищення зайнятості тощо [3; 12, с. 158].

13. важливий фактор соціально-економічного розвитку держави виступає своєрідним індикатором і критерієм ефективності її бюджетної політики та організації бюджетного процесу [13, С.18].

14. вид фінансовою безпеки держави, яка забезпечується спеціально уповноважених ними державними органами, захищаючою держава від внутрішніх і зовнішніх загроз при здійсненні фінансовою діяльності і сприяють стійкому розвитку бюджетної системи [14, С.104].

15. спроможність бюджетної системи забезпечити фінансову самостійність держави та ефективно використання нею бюджетних коштів у процесі виконання функцій соціального захисту; державного управління і міжнародної діяльності; фінансування науки, освіти, культури, охорони здоров'я; забезпечення національної безпеки й оборони, реалізації інвестиційної та екологічної політики [18; 19].

16. стан і заходи із забезпечення бюджетного суверенітету держави (можливості здійснення незалежної бюджетно-податкової політики з огляду на специфіку функціонування національної бюджетної системи); платоспроможності (рівня бюджетного потенціалу) держави і її регіонів, місцевих громад, суб'єктів господарювання і домогосподарств для виконання ними своїх функцій і убезпечення функціонування і життєдіяльності з урахуванням балансу доходів і видатків державного й місцевих бюджетів, корпоративних бюджетів і бюджетів домогосподарств та доцільності, законності, своєчасності й соціально-економічної ефективності використання бюджетних коштів на всіх рівнях [20].

17. виражає здатність держави за допомогою бюджету виконувати властиві їй функції та завдання, а також задовольняти по треби платників податків та одержувачів бюджетних коштів з урахуванням індивідуальних, корпоративних та суспільних інтересів [21, с. 34].

18. здатність держави ефективно виконувати покладені на неї функції та забезпечувати фінансову стійкість державних фінансів за рахунок збалансування доходів та витрат зведеного бюджету з урахуванням соціально економічного розвитку економіки [22, с. 142].

19. стан бюджетної системи, за якого в умовах відсутності реальних загроз, своєчасного реагування на потенційні ризики відбувається повна реалізація національних інтересів у бюджетній сфері [23]

20. захищеність від впливу внутрішніх і зовнішніх загроз бюджетній системі, що досягається за рахунок здатності органів влади формувати в достатньому обсязі бюджетні ресурси для виконання ними своїх функцій, забезпечувати стійкість основних параметрів платіжно-розрахункової системи, найбільш оптимально залучати та використовувати позикові кошти для фінансування бюджетних витрат, попереджати порушення бюджетного законодавства з метою сприяння стійкому соціально-економічному розвитку держави [24]

21. вагомий індикатор і критерій ефективності бюджетної політики та організації бюджетного процесу, яка забезпечує такий стан платоспроможності та фінансової стійкості державних фінансів, що надає можливість органам державної влади максимально ефективно виконувати покладені на них функції [25]

22. можливість виконання державою покладених на неї функцій, що зумовлена рівнем її платоспроможності та є показником бюджетної безпеки держави [26]

23. спроможність бюджетної системи якісно розподілити бюджетні ресурси під час реалізації своїх функцій та забезпечити

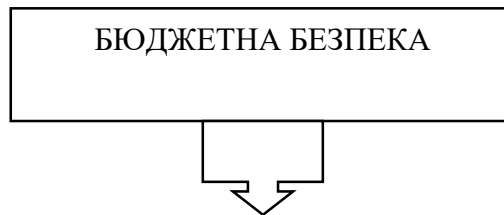
фінансову самостійність держави [27, С.176].

24. головна умова здатності держави здійснювати фінансово-економічну політику відповідно до своїх національних інтересів [28].

25. вид фінансової безпеки держави, що являє собою стан захищеності бюджетної системи, що забезпечується спеціальними уповноваженими органами влади у спосіб, передбачений нормативними документами [29].

26. здатність органів державної влади та місцевого самоврядування забезпечувати фінансування через бюджети всіх рівнів закріпленого за ними повного комплексу повноважень щодо виконання гарантованих Конституцією прав громадян в довгостроковій перспективі в умовах дестабілізуючої дії різних факторів випадкового та закономірного характеру [30].

27. стан бюджетної системи за якого забезпечується не тільки стабільне функціонування національної економіки, а й стале економічне зростання, ефективне державне управління, високий рівень конкурентоздатності та захисту економічних інтересів держави [31].

стан забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості державних фінансів				
складова економічної безпеки	складова фінансової безпеки	стан бюджетної системи	спроможність бюджетної системи	рівень бюджетного потенціалу
наслідок державної політики	співвідношення бюджетних коштів та потреби у них	здатність держави виконувати свої функції	здатність держави здійснювати фінансово-економічну політику відповідно до національних інтересів	здатність органів влади забезпечувати фінансування
фактор соціально-економічного розвитку	стан забезпечення платоспроможності держави	індикатор і критерій ефективності бюджетної політики та організації бюджетного процесу	фінансові умови	захищеність від впливу внутрішніх та зовнішніх загроз
стан і заходи із забезпечення бюджетного суверенітету	стан і заходи із забезпечення фінансової самостійності держави			комплекс організаційних та правових відносин
індикатор оцінки державної політики		процес розробки, прийняття і контролю виконання бюджету		

Багатовекторність трактування поняття «бюджетна безпека»

Нагадаймо, що як за традиційною, так і сучасною логікою “поняття як форма мислення – це такий спосіб відображення дійсності, за якого предмет розкривається через сукупність його суттєвих ознакпоняття як абстракція не називає, іменує предмети, а узагальнює їх.... поняття є специфічний логічний спосіб відображення предметів як невизначених представників якихось класів.... при утворенні поняття відбувається ототожнююче-відрізняюче абстрагування” [32, С. 137, 140, 141]. Отже, формування логічно впорядкованого, а тому дійсно життєздатного поняття фактично здійснюється за формулою “ а) абстрагування від усіх інших властивостей; ототожнення всіх індивідів за загальною ознакою” [32, С. 140]. Варто також пам’ятати, що “...поняття є категорія мислення, слово — категорія мови», являючі собою матеріальну дійсність поняття; «поняття органічно пов’язане зі словом...і не може існувати інакше, як втілюючись у слові; слово або сполучення слів виражає й закріплює певне поняття...». [33, С. 27].

Аналіз словникової конструкції “бюджетна безпека” засвідчує досить значне розповсюдження та використання як першої, так і другої складової. Звернення до універсального словникового видання та Бюджетного кодексу свідчить про таке трактування їх лексикологічного змісту [34, С. 65; 31]: “бюджет – план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань та функцій, які здійснюються відповідно органами державної влади, органами влади АРК, органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду ; ... безпека – стан, за якого ніщо не загрожує кому- або чому- небудь;”.

Втім, надане нормативне визначення бюджетної безпеки, а також індикативні показники щодо визначення останньої дають підстави стверджувати, що мова йде не тільки про бюджети різного рівня зокрема, а й про державні фінанси в цілому, до складу яких, як відомо включені Державний та місцеві бюджети країни, загальнодержавні та цільові фонди, державні та місцеві позики, фінанси державних та комунальних підприємств (фактично, в контексті теорії інституціоналізму, мова йде про фінанси сектору загального державного управління). В той же час, слід пам’ятати, що згідно Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України сукупно економічна безпека складається з виробничої, демографічної, енергетичної, зовнішньоекономічної, інвестиційно-інноваційної, макроекономічної, продовольчої, соціальної, фінансової безпеки [35]. Отже, фактично, апелюючи до поняття “державні

фінанси” в нормативному визначенні бюджетної безпеки автори припустились дублювання, оскільки, наприклад, державні і комунальні підприємства суб’єктно вже розглядаються у складі виробничої безпеки, а за структурою державних фінансів вони суб’єктно включені саме до них, а отже і до бюджетної безпеки. Таким чином визначення бюджетної безпеки потребує ретельного опрацювання та коригування.

На підставі аналізу та узагальнення представлених визначень, прямої субординаційної підрядності бюджетної безпеки, беручі до уваги вимоги щодо діяльності державних інституцій та суб’єктів [36; 37; 38], базуючись на законах формальної логіки, пропонується поняття “бюджетна безпека” трактувати як стан фінансової захищеності сектору загального державного управління, що характеризується платоспроможністю та фінансовою стійкістю держави, як економічного суб’єкту, що надає можливість інституціональним одиницям вказаного сектору реалізовувати повноваження на виконання функцій держави максимально результативно та ефективно в умовах мінливого середовища, зовнішніх та внутрішніх загроз. Такий підхід забезпечує як коректне трактування бюджетної безпеки в межах вітчизняної і світової управлінської та економічної теорії і практики, а й фокусування на найбільш загальних об’єктно-суб’єктних рисах поняття уникаючи незначних характеристик.

Висновки. Розбудова положень бюджетної безпеки в контексті об’єктної уваги державного управління не можливе без чіткої ідентифікації її понятійного апарату, структури, факторів впливу, ризиків та загроз тощо. Представлені підходи до визначення “бюджетної безпеки” свідчать про значні коливання і навіть помилковість певних змістовних трактувань, перед усім нормативного, що значно ускладнює розуміння вказаної категорії в межах сфери керуючої дії державного управління. Надане визначення чітко і вірогідно з позиції суб’єктно-об’єктно поля презентує бюджетну безпеку, що уможливить вірно сформулювати інші базово-теоретичні положення державного управління бюджетною безпекою.

Бібліографічний список.

1. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277 – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13>

2. Медведкіна Є.О. Теоретико-методологічні засади забезпечення фінансової безпеки національних економік. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/prvs/2011_1/tom1/249.pd.

3. Проказюк О. В. Бюджетна безпека держави: сутність та основні загрози. *Фінансовий простір*, 2016. № 3. С. 39-47.

4. Колісник О.Я. Економічна природа бюджетної безпеки держави. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. : Економіка*, 2011. Вип. 16. С. 369-377.

5. Соколов Ю.А. Бюджетная безопасность Российской Федерации . *Наука и экономика : научно-информац. журнал*, 2010. № 4(4). С. 45-48.

6. Тарасова, Т.О., Черчата, А.О., Ставерська, Т.О. (2019). Обліково-аналітичне забезпечення ризик-менеджменту в умовах сталого розвитку підприємства. *Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу (серія «Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості»), 2(20), 142-153.* [https://doi.org/10.31471/2409-0948-2019-2\(20\)-142-153](https://doi.org/10.31471/2409-0948-2019-2(20)-142-153)

7. Andrusiv, U., Kinash, I., Cherchata, A., Polyanska, A., Dzoba, O., Tarasova, T & Lysak, H. (2020). Experience and prospects of innovation development venture capital financing. *Management Science Letters* , 10(4), 781-788. doi: [10.5267/j.msl.2019.10.019](https://doi.org/10.5267/j.msl.2019.10.019)

8. Тарасова Т.О., Черчата А.О., Міхальський К. Організаційні аспекти управління інноваційною діяльністю: синтез фінансового та інтелектуального капіталів: кол. монограф. Системне забезпечення економічної активності та сталого розвитку суб'єктів підприємницької діяльності Харків: ХДУХТ, 2020. С. 196–209. URL: <http://elib.hduht.edu.ua/handle/123456789/5868>

9. Постоленко Ю.П. Бюджетна безпека як ключова складова фінансової та економічної безпеки. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2011. Вип.3 (43). С. 121-126.

10. Тренев Н. Н. Управление финансами: учеб. пособ. – М.: Финансы и статистика, 2009. 496 с.

11. Гурьянова Л.С., Непомнящий В. Концептуальне підходи к моделированию финансовой безопасности государства. *Проблеми економіки*. 2012. № 4. С. 232-236.

12. Громова А.С. Бюджетно-финансовая безопасность и экономический рост как критерии проведения экономической политики государства. *Известия Томского политехнического университета*. 2007. Т. 311. № 6. С. 42-45.

13. Бюджет 2010. Експертно-аналітична доповідь. К.: Дорадо-друк,

2009. 48 с.

14. Перехідна економіка: підручник. / В. Геєць, Є. Пенченко, Е Лібанова та ін. За ред. В Геєця. К.: Вища школа. 2003. 591 с.

15. Дець В.Ф. Бюджетна безпека та критерії її оцінки. Стратегічна панорама. 2007. № 3. С. 157-160.

16. Луцик-Дубова Л. Управління бюджетною безпекою України. Галицький економічний вісник. 2013. № 3(42). С. 17-23.

17. Кузминова О.А., Угаслова А.А. Управление бюджетной безопасностью в России. Journal of Economy and Business. 2019. vol. 5-2. С.102-106.

18. Черчата А. О. Державно-приватне партнерство як результат інтеграції держави та бізнес-структур. Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. 2020. Вип. 1 (21). С. 94 – 102. DOI:10.31471/2409-0948-2020-1(21)-94-102

19. Деменок О. В. Бюджетна безпека України як складова фінансової безпеки держави: стан та перспективи. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/nie/2010_1/016-022.pdf.

20. Барановський О. І. Сутність і чинники бюджетної безпеки. Економіка і регіон. 2016. № 2. С. 20-29.

21. Вареник В.М. Оцінка бюджетної безпеки України. Європейський вектор економічного розвитку. 2015. №1 (18). С. 33-43.

22. Петричко М.М. Оцінка рівня бюджетної безпеки України: проблеми та шляхи вирішення. Економічний простір. 2015. № 97. С. 140-148.

23. Богма О. С. Сутність бюджетної безпеки в системі забезпечення національних інтересів. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 4. С. 282–285.

24. Бородій О. А. Управління бюджетною безпекою України : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Чернігів, 2015. 20 с.

25. Корень Н. Бюджетна безпека держави в умовах соціально-економічних трансформацій. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Економіка. 2017. Вип. 4. С. 159–164. – Режим доступу : <http://ecj.oa.edu.ua/articles/2017/32/32.pdf>

26. Нечипорук Л. В. Посилення загроз фінансовій безпеці держави в умовах фінансової глобалізації. Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2012. № 1. С. 282–298.

27. Гладкова О. В. Бюджетна безпека регіону як фактор його сталого соціально-економічного розвитку. Бізнес Інформ. 2018. № 9. С. 174-181.

28. Громова А.С. Бюджетного финансовая безопасность и экономический рост как критерии проведения экономической политики

государства. – Режим доступу : <https://cyberleninka.ru>

29. Долматова Н.Г. Угрозы бюджетной безопасности как правовой категории. *Juvenis Scientia*. 2016. № 6. – Режим доступу : <https://cyberleninka.ru>

30. Савина Т.Н., Огнянов М.А. Бюджетная безопасность как ключевая составляющая финансово-экономической безопасности. *Научные труды КубГТУ*. 2018. № 6. – Режим доступу : URL: <https://cyberleninka.ru>

31. Сушкова И.А. Горбунов А.М. Бюджетная безопасность как условие стабильного функционирования национальной экономики. *Информационная безопасность регионов*. 2017. – Режим доступу : <https://cyberleninka.ru>

32. Конверський А. Є. Логіка : підручник. – 2-ге вид., виправлене / А. Є. Конверський. К. : ВПЦ «Київський університет», 2017. 391 с.

33. Жеребкін В.Є. Логіка: Підручник. К.: Т-во “Знання”, КОО, 2006. 255 с.

34. Куньч З.Й. Універсальний словник української мови. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. 848с.

35. Бюджетний кодекс України від 21.06. 2001 №2542 – III. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2456-17&p=1309936556715078>

36. Демченко А.О. Про сутність понять «ефективність» та «результативність» в економіці. *Економічний вісник Донбасу*. 2013. № 3. С. 207-210.

37. Тарасова Т.О., Черчата А.О. Соціально-перетворюючі інвестиції як механізм консолідації фінансових ресурсів державного та приватного секторів *Розвиток харчових виробництв, ресторанного та готельного господарств і торгівлі: проблеми, перспективи, ефективність* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 14 травня 2020 р. Харків : ХДУХТ, 2020. С. 67–68. URL: http://elib.hduht.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5472/1/tk2_14.05.20.pdf

38. Черчата, А.О., Тарасова, Т.О., Штогрин, М.В. (2020). Інформаційно-аналітичне забезпечення управління сталим розвитком інституціональних одиниць *Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу (серія «Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості»*, 2(22), 99-108. DOI:[https://doi.org/10.31471/2409-0948-2020-2\(22\)-99-108](https://doi.org/10.31471/2409-0948-2020-2(22)-99-108).

References.

1. Methodichni rekomendatsii shchodo rozrakhunku rivnia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy [*Methodical recommendations for the development of economical safety equipment in Ukraine*]: Nakaz Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy vid 29.10.2013 № 1277 – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13>
2. Medvedkina Ye.O. Teoretyko-metodolohichni zasady zabezpechennia finansovoï bezpeky natsio- nalnykh ekonomik. [*Theoretical and methodological principles of ensuring the financial security of national economies*] URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/prvs/2011_1/tom1/249.pd.
3. Prokaziuk O.V. (2016). Biudzhetna bezpeka derzhavy: sutnist ta osnovni zahrozy. [*Budget security of the state: essence and main threats*]. Finansovyi prostir. № 3. P. 39-47.
4. Kolisnyk O.Ia. (2011). Ekonomichna pryroda biudzhetnoï bezpeky derzhavy. [*The economic nature of state budget security*]. Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Ser. : Ekonomika,. Vyp. 16. P. 369-377.
5. Sokolov Yu.A. (2010) Biudzhetnaia bezopasnost Rossyïskoï Federatsyy. [*Budgetary security of the Russian Federation*]. Nauka y ekonomika : nauchno-ynformats. zhurnal,. № 4(4). P. 45-48.
6. Tarasova, T. O., Cherchata, A. O., Staverska, T. O. (2019). Oblikovo-analitychne zabezpechennia ryzyk-menedzhmentu v umovakh staloho rozvytku pidpriemstva [*Accounting-analytical providing of rizik-management in the sustainable development of companies*]. *Naukovyi visnyk Ivano-Frankivskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu nafty i hazu (seriia «Ekonomika ta upravlinnia v naftovii i hazovii promyslovosti»)*, vol. 2 (20). P. 142-153. DOI: 10.31471/2409-0948-2019-2(20)-142-153
7. Andrusiv U., Kinash I., Cherchata A., Polyanska A., Dzoba O., Tarasova T., Lysak H. Experience and prospects of innovation development venture capital financing // *Management Science Letters*, 10 (2020). – P. 781–788. DOI: [10.5267/j.msl.2019.10.019](https://doi.org/10.5267/j.msl.2019.10.019)
8. Tarasova T., Cherchata A., Michalski K. (2020). Orhanizatsiini aspekty upravlinnia innovatsiinoiu diialnistiu: syntezy finansovoho ta intelektualnoho kapitaliv [*Organizational aspects of innovation management: synthesis of financial and intellectual capital*]. *Kol. monohraf. Systemne zabezpechennia ekonomichnoi aktyvnosti ta staloho rozvytku subiektiv pidpriemnytskoi diialnosti*. Kharkiv, KhDUKhT. P 196–209. URL: <http://elib.hduht.edu.ua/handle/123456789/5868>

9. Postolenko Yu.P. (201) Biudzhetna bezpeka yak kliuchova skladova finansovoï ta ekonomichnoï bezpeky. [*Budget security as a key component of financial and economic security*]. Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen.. Vol.3 (43). P. 121-126.

10. Trenev N.N. (2009) Upravlenye fynansamy. [*Financial management*]. M.: Fynansy y statystyka. 496 p.

11. Hurianova L.S., Nepomniashchyĭ V. (2012) Kontseptualne podkhody k modelyrovanyiu fynansovoÿ bezopasnosti hosudarstva. [*Conceptual approaches to modeling the financial security of the state*]. Problemy ekonomiky. № 4. P. 232-236.

12. Hromova A.S. (2007) Biudzhetno-fynansovaia bezopasnost y ekonomycheskyĭ rost kak kryteryyy provedennia ekonomycheskoÿ polytyky hosudarstva. [*Fiscal security and economic growth as criteria for the implementation of the state's economic policy*]. Yzvestyia Tomskoho polytekhnyche- skoho unyversyteta.. Vol. 311. № 6. P. 42-45.

13. Biudzhet 2010. [*Budget 2010. Expert-analytical report*].Ekspertno-analitychna dopovid. K.: Dorado-druk. 48 p.

14. Perekhidna ekonomika. [*Transition economy*] Za red. V Heietsia. K.: Vyshcha shkola. 2003. 591 p.

15. Dets V.F. (2007) Biudzhetna bezpeka ta kryteriï її otsinky. [*Budget security and criteria for its evaluation*]. Stratehichna panorama. № 3. P. 157-160.

16. Lutsyk-Dubova L. (2013) Upravlinnia biudzhetnoiu bezpekoiu Ukraïny. [*Management of budgetary security of Ukraine*]. Halytskyĭ ekonomichnyĭ visnyk. № 3(42). P. 17-23.

17. Kuzmynova O.A., Uhaslova A.A. (2019) Upravlenye biudzhetnoi bezopasnostiu v Rossyy. [*Management of budgetary security in Russia*]. Journal of Economy and Business. vol. 5-2. P.102-106.

18. Cherchata, A. O. (2020). Derzhavno-pryvatne partnerstvo yak rezultat intehratsii derzhavy ta biznes-struktur [[Public-private partnership as a result of integration of the state and business structures](#)]. *Naukovyi visnyk Ivano-Frankivskoho natsionalnogo tekhnichnogo universytetu nafty i hazu (seriia «Ekonomika ta upravlinnia v naftovii i hazovii promyslovosti»)*, vol. 1 (21). P. 94-102. [in Ukrainian] DOI:10.31471/2409-0948-2020-1(21)-94-102

19. Demenok O. V. Biudzhetna bezpeka Ukraïny yak skladova finansovoï bezpeky derzhavy: stan ta perspektyvy. [*Budget security of Ukraine as a component of financial security of the state: state and prospects*]. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/nic/2010_1/016-022.pdf.

20. Baranovskyi O. I. (2016) Sutnist i chynnyky biudzhetnoi bezpeky. [*The essence and factors of budget security*]. Ekonomika i rehion. № 2. P. 20-29.

21. Varenik V.M. (2015) Otsinka biudzhetnoi bezpeky Ukraïny. [*Assessment of budget security of Ukraine*]. Yevropeÿskyÿ vektor ekonomichnoho rozvytku. №1 (18). P. 33-43.

22. Petrychko M.M. (2015) Otsinka rivnia biudzhetnoi bezpeky Ukraïny: problemy ta shliakhy vyrishennia. [*Assessment of the level of budget security of Ukraine: problems and solutions*]. Ekonomichnyÿ prostir. № 97. P. 140-148.

23. Bohma O. S. (2016) Sutnist biudzhetnoi bezpeky v systemi zabezpechennia natsionalnykh interesiv. [*The essence of budget security in the system of ensuring national interests*]. Ekonomika i suspilstvo.. Vol. 4. P. 282–285.

24. Borodiÿ O. A. (2015) Upravlinnia biudzhetnoiu bezpekoiu Ukraïny. [*Management of budgetary security of Ukraine*]. avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk : 08.00.08. Chernihiv,. 20 p.

25. Koren N. (2017) Biudzhetna bezpeka derzhavy v umovakh sotsialno-ekonomichnykh transformatsiÿ. [*Budget security of the state in the conditions of social and economic transformations*]. Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». S. Ekonomika.. Vol. 4.P. 159–164. URL : <http://ecj.oa.edu.ua/articles/2017/32/32.pdf>

26. Nechyporuk L. V. (2012) Posylennia zahroz finansoviÿ bezpetsi derzhavy v umovakh finansovoï hlobalizatsii. [*Increasing threats to the financial security of the state in the context of financial globalization*]. Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoho universytetu derzhavnoï podatkovoi sluzhby Ukraïny. Vol 1. P. 282–298.

27. Hladkova O. V. (2018) Biudzhetna bezpeka rehionu yak faktor yoho staloho sotsialno-ekonomichnoho rozvytku. [*Budget security of the region as a factor of its sustainable socio-economic development*]. Biznes Inform. Vol. 9. P. 174-181.

28. Hromova A.S. Biudzhetnoho fynansovaia bezopasnost y ekonomycheskyÿ rost kak krytery provedeniya ekonomycheskoÿ polytyky hosudarstva. [*Budgetary financial security and economic growth as a criterion for the state's economic policy*]. URL : <https://cyberleninka.ru>.

29. Dolmatova N.H. (2016) Uhrozy biudzhetnoÿ bezopasnosti kak pravovoÿ katehoryy. [*Threats to budgetary security as a legal category*]. Juvenis Scientia. Vol. 6. URL : <https://cyberleninka.ru>

30. Savyna T.N., Ohnianov M.A. (2018) Biudzhetnaia bezopasnost kak kliuchevaia sostavliaiushchaia fynansovo-ekonomycheskoÿ bezopasnosti.

[*Budgetary security as a key component of financial and economic security*].

Nauchnye trudy KubHTU. Vol 6. URL: <https://cyberleninka.ru>

31. Sushkova Y.A. Horbunov A.M. (2017) Biudzhethnaia bezopasnost kak uslovyie stablynogo funktsyonyrovaniya natsyonalnoy ekonomyky. [*Budgetary security as a condition for the stable functioning of the national economy*]. Ynformatsyonnaia bezopasnost rehyonov. URL : <https://cyberleninka.ru>

32. Konverskyĭ A. Ye. (2017) Lohika. [*Logic*]. К. : VPTs «Kyïvskyĭ universytet»,. 391 p.

33. Zherebkin V.Ie. Lohika: Pidruchnyk. К.: Т-vo “Znannia”, КОО, 2006. 255 s.

34. Kunch Z.I. (2005) Universalnyi slovnyk ukrainskoi movy. [*Universal dictionary of the Ukrainian language*]. Ternopil: Navchalna knyha – Bohdan. 848 p.

35. Biudzhetni kodeks Ukrainy. [*Budget Code of Ukraine*] URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2456-17&p=1309936556715078>

36. Demchenko A.O. (2013) Pro sutnist poniat «efektyvnist» ta «rezultatyvnist» v ekonomitsi. [*On the essence of the concepts of "efficiency" and "effectiveness" in economics*]. Ekonomichnyi visnyk Donbasu. Vol. 3. P. 207-210.

37. Tarasova T.O., Cherchata A.O. (2020). Social`no-peretvoryuyuchi investy`ciyi yak mexanizm konsolidatsiyi finansovy`x resursiv derzhavnogo ta pry`vatnogo sektoriv [Socially transformative investments as a mechanism for consolidating financial resources of the public and private sectors]. Proceedings of the Rozvy`tok xarchovy`x vy`robny`cztv, restorannogo ta gotel`nogo gospodarstv i torgivli: problemy`, perspekty`vy`, efekty`vnist`: Mizhnarodna naukovo-prakty`chna konferenciya (Ukraine, Kharkiv, 14 travnya, 2020) (eds. O.I. Cherevko ta in.), Kharkiv: KhDUKhT, pp. 67–68. http://elib.hduht.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5472/1/tk2_14.05.20.pdf

38. Cherchata A.O., Tarasova T.O., Shtohryn M.V. (2020). Informacijno-anality`chne zabezpechennya upravlinnya staly`m rozvy`tkom insty`tucional`ny`x ody`ny`cz` [Information and analytical support of sustainable development management of institutional units]. *Naukovyi visnyk Ivano-Frankivskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu nafty i hazu (seriia «Ekonomika ta upravlinnia v naftovii i hazovii promyslovosti»)*, vol. 2(22). P. 99-108. DOI:[https://doi.org/10.31471/2409-0948-2020-2\(22\)-99-108](https://doi.org/10.31471/2409-0948-2020-2(22)-99-108).

Свирко С.В., Тарасова Т.А. Бюджетная безопасность: место и роль в современном механизме государственного управления. В статье

рассмотрена понятийная составляющая бюджетной безопасности как объекта государственного управления. Развитие положений бюджетной безопасности в контексте государственного управления невозможно без четкой идентификации ее понятийного аппарата, структуры, факторов влияния, рисков и угроз. Представленные трактовки понятия «бюджетной безопасности» свидетельствуют о значительных различиях, и даже ошибочность определенных содержательных трактовок, прежде всего нормативного, что значительно искажает понимание указанной категории в пределах сферы государственного управления. В процессе анализа нормативного тезауруса доказано, что апеллируя к понятию "государственные финансы" в определении бюджетной безопасности авторы допустили дублирование, поскольку государственные и коммунальные предприятия субъектно уже рассматриваются в составе производственной безопасности, но по структуре государственных финансов они четко соотнесены с бюджетной безопасностью. На основании анализа и обобщения представленных определений установлена прямая субординация бюджетной безопасности в системе государственных институтов. Основываясь на законах формальной логики, предлагается понятие «бюджетная безопасность» трактовать как состояние финансовой защищенности сектора общего государственного управления, которое характеризуется платежеспособностью и финансовой устойчивостью государства, как экономического субъекта, что позволяет институциональным единицам указанного сектора реализовывать полномочия на выполнение функций государства максимально результативно и эффективно в условиях меняющейся среды, внешних и внутренних угроз. Такой подход обеспечивает корректную трактовку бюджетной безопасности в рамках отечественной и мировой управленческой и экономической теории и практики. Данное определение с позиции субъектно-объектного поля представляет бюджетную безопасность как базово-теоретическое положение государственного управления.

Ключевые слова: бюджетная безопасность, государственное управление, государственные финансы, государство, сектор общего государственного управления.

Svirko S.V., Tarasova T.O. Budget Security: Place And Role In The Modern Governance Mechanism. The article considers the conceptual component of budget security as an object of public administration. The development of budget security provisions in the context of the objective

attention of public administration is not possible without a clear identification of its conceptual apparatus, structure, factors of influence, risks and threats, etc. On the basis of elaboration of about thirty approaches to the definition of this concept, the multi-vector approaches to the interpretation of the latter are established, reaching twenty variants of its understanding. The presented approaches to the definition of “budget security” indicate significant fluctuations and even erroneousness of certain substantive interpretations, primarily normative, which significantly complicates the understanding of this category within the scope of governing action of public administration. In the process of analysis of the normative thesaurus it is proved that appealing to the concept of "public finance" in the definition of budget security the authors assumed duplication, because state and municipal enterprises are already considered as part of industrial security, and the structure of public finance they are subjectively included. to them, and hence to budget security. Based on the analysis and generalization of the presented definitions, direct subordination of budget security, taking into account the requirements for the activities of state institutions and entities, based on the laws of formal logic, it is proposed to interpret the concept of "budget security" as a state of financial security. characterized by solvency and financial stability of the state as an economic entity, which allows institutional units of the sector to exercise the authority to perform state functions as effectively and efficiently in a changing environment, external and internal threats. This approach provides not only a correct interpretation of budget security within the domestic and world management and economic theory and practice, but also a focus on the most common object-subject features of the concept while avoiding insignificant characteristics. The given definition clearly and reliably from the position of the subject-object field presents budget security, which will allow to correctly form other basic-theoretical provisions of the state management of budget security.

Key words: budget security, public administration, public finance, state, general government sector.

Стаття надійшла до редакції: 19.01.2021 р.